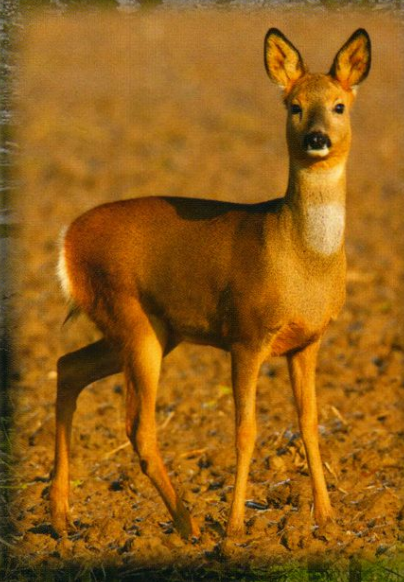

Zoogdieratlas van de Biesbosch

Voorwoord	6
1. Inleiding	6
2. Werkwijze	7
3. Landschap en karakter van de Biesbosch	9
4. Zoogdieren van de Biesbosch	11
5. Vervolging	12
6. Indeling van de zoogdieren	13
7. Soortbeschrijving	14
7.1 Egel	14
7.2 Mol	16
Familie Spitsmuizen	19
7.3 Gewone bosspitsmuis	20
7.4 Dwergspitsmuis	22
7.5 Waterspitsmuis	24
7.6 Huisspitsmuis	26
Familie Gladneuzen	29
7.7 Gewone baardvleermuis	30
7.8 Watervleermuis	32
7.9 Meervleermuis	34
7.10 Gewone grootoorvleermuis	36
7.11 Gewone dwergvleermuis	38
7.12 Ruige dwergvleermuis	40
7.13 Laatvlieger	42
7.14 Tweekleurige vleermuis	44
7.15 Rosse vleermuis	46
7.16 Haas	48
7.17 Konijn	50
Familie Woelmuizen	53
7.18 Rosse woelmuis	54
7.19 Veldmuis	56
7.20 Aardmuis	58
7.21 Noordse woelmuis	60
7.22 Woelrat	62
7.23 Muskusrat	64
7.24 Beverrat	66
7.25 Bever	68
Familie Ware muizen	71
7.26 Dwergmuis	72
7.27 Bosmuis	74
7.28 Huismuis	76
7.29 Bruine rat	78
7.30 Wezel	80
7.31 Hermelijn	82
7.32 Bunzing	84
7.33 Amerikaanse nerts	86
7.34 Boomarter	88
7.35 Steenarter	90
7.36 Otter	92
7.37 Das	94
7.38 Gewone wasbeer	96
7.39 Vos	98
7.40 Ree	100
7.41 Gewone zeehond	102
7.42 Grijs zeehond	104
7.43 Bruinvis	106
7.44 Tuimelaar	108
8. Rariteiten	110
8.1 Fret	110
8.2 Wild zwijn	110
8.3 Damhert	111
8.4 Sikahert	111
Geraadpleegde bronnen	112
Dankwoord	113

Watervleermuis

Myotis daubentonii

Kenmerken:

Met een spanwijdte van 24 tot 28 centimeter, een kopromplengte van 45-55 mm en een gewicht van 7 tot 17 gram is de Watervleermuis maar net iets groter dan de andere kleinere soorten vleermuizen, maar dat verschil is in de vlucht nauwelijks te zien. Wel hebben watervleermuizen, in vergelijking met andere Myotis-soorten, vrij lange en smalle vleugels. De voeten zijn relatief groot en worden gebruikt om insecten vlak boven of van het wateroppervlak te "scheppen". Aan die voeten zitten borstel-haren die de grip verhogen. De vacht is donkerbruin van boven met een lichte buik (gijswit), zoals bij de meeste myotis-soorten. De snuit is roze tot bruin en de oren zijn bruin met een lichte basis.

Foto: Ronald van Jeveren

Habitat:

Als migratieroute tussen de dagverblijfplaats en het jachtgebied gebruiken watervleermuizen bijvoorbeeld lijnvormige structuren. De vliegroutes zijn een paar honderd meter tot

enkele kilometers lang. Soms jagen zij echter in de directe omgeving van de verblijfplaats en leggen dan geen lange route af om te jagen. Zij jagen vaak vlak boven waterpartijen op een hoogte van 5 tot 30 cm boven het wateroppervlak.

Foto: Jeroen Willemsen

Zij foerageren meestal in kleinschalig landschap, echter ook wel boven paden en langs bosschages en vliegen dan ook hoger; van 1 tot 4 meter boven de grond. Watervleermuizen foerageren bij voorkeur boven beschutte waterpartijen, met geen of weinig waterplanten of kroos op het water.

Leefwijze:

Watervleermuizen zoeken hun verblijfplaatsen zowel in holle bomen als in gebouwen. In de zomer gaat de voorkeur uit naar holle loofbomen, zoals eiken en beuken op landgoederen en buitenplaatsen. Sporadisch echter ook wel op kerkzolders of in andere gebouwen. De dieren hebben een groter aanbod aan geschikte holtes nodig omdat zij regelmatig opsplitsen of verhuizen. In de winter zoeken zij geschikte gebouwen op voor de winterslaap. Dat kunnen ijskelders zijn of bunkers, forten, sluisen of oude steenfabrieken.

Vanaf april verzamelen de wijfjes zich om een kraamkolonie te vormen. Daar worden half juni de jongen geworpen, meestal één per moeder. De jonge dieren vliegen al na vier weken met hun moeders mee op jacht naar muggen, vedermotten en kokerjuffers. Na zes weken moeten zij al op eigen benen staan, of beter, op eigen wieken gaan.

Watervleermuizen zijn geïnventariseerd met behulp van bat-detectors en aan de hand van tellingen in winterverblijfplaatsen. Voor de Biesbosch wordt deze soort waarschijnlijk onderteld, omdat veel (winter)verblijfplaatsen onontdekt blijven.

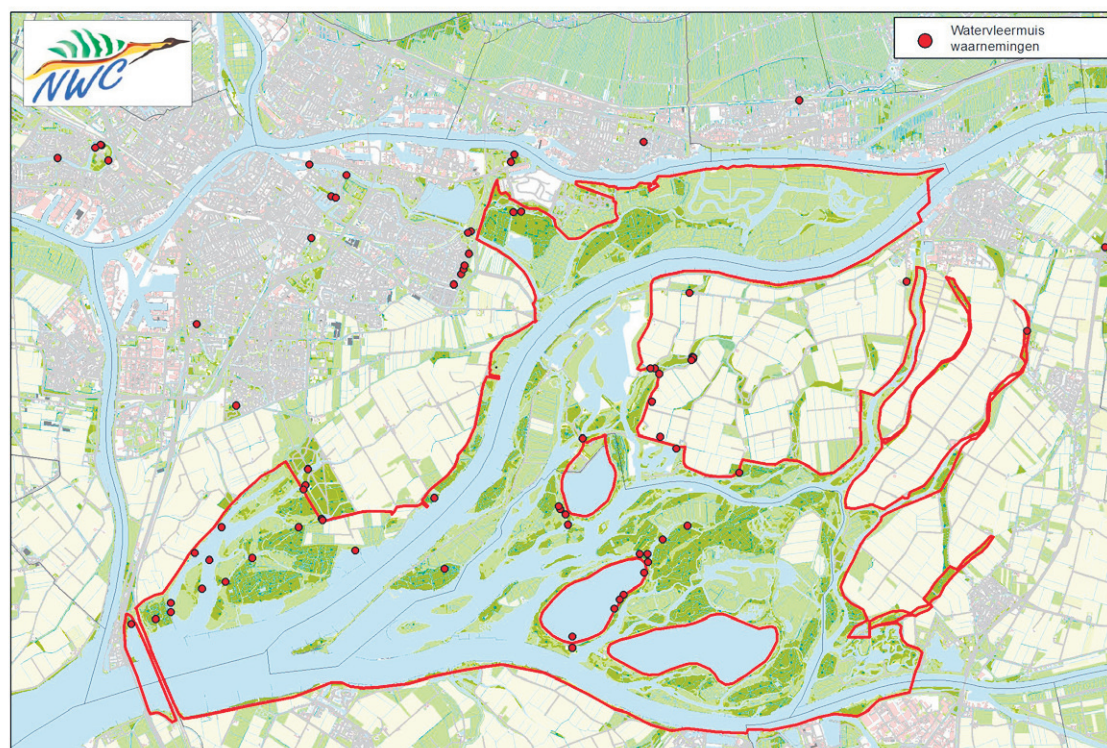

Foto: Ronald van Jeveren

Voorkomen in de Biesbosch:

De Watervleermuis kan overal waar beschutte watergangen in het Biesboschgebied aanwezig zijn, aangetroffen worden, mits er niet te veel waterfluctuatie is en geen wateroppervlakte bedekkende waterplanten of kroos.

De verspreidingskaart is zeker niet volledig.

Watervleermuis 2010 - 2017

Bever

Castor fiber

Kenmerken:

Met een kopromplengte van 75-120 cm en een staartlengte van 25-40 cm is de Bever het grootste knaagdier van Europa. Een volwassen Bever weegt 20 tot 35 kilogram. De langharige vacht varieert in kleur van grijs of crèmekleurig tot donkerbruin. De buikkleur is meestal iets lichter dan die van de rug. De snorharen van een Bever zijn relatief kort.

Kenmerkend is de grote peddelvormige staart met een schubbenpatroon. Zowel de voor- als de achterpoten zijn voorzien van vijf tenen, maar alleen de achtertenden beschikken over zwemvliezen. Aan de tweede teen van de achterpoten zit een dubbele teennagel die als een soort kam dienst kan doen bij het reinigen van de vacht. Opvallend aan bevers zijn de grote snijtanden die hun hele leven doorgroeien en waarmee zij in staat zijn dikke bomen om te knagen. Deze snijtanden zijn beetelvormig en worden door het knagen vanzelf gescherpt en steeds tot de op juiste lengte afgesleten. Als een Bever duikt of onder water zwemt worden neus en oren door klepjes afgesloten en de ogen worden dan door een doorzichtig vlies bedekt. Met de achterkant van de tong kan de keel worden afgesloten. De lippen kunnen zich tot achter de snijtanden sluiten, zodat bevers ook onder water kunnen knagen zonder te stikken.

Habitat:

Bevers zijn vooral in hun element in het water, hun hele lichaam is er op ingericht. Op het land zijn ze veel onbeholpener, hoewel zij zich bij gevaar ook over land opvallend snel kunnen verplaatsen. De Bever is een dier van rivieren, beken, kreken en plassen, maar ook waterrijke poldergebieden worden niet gemeden. Zelfs in smalle sloten kunnen bevers goed gedijen. Zij komen zowel in stromend als stagnant water voor. Als pure herbivoren moeten er in het biotoop wel voldoende bomen en kruiden groeien. Gebieden met begroeide oevers, wilgenvloedbossen en moerasbosjes zijn ideale leefgebieden voor bevers. Eigenlijk voldoet heel laag-Nederland aan de biotoopeisen van deze soort.

Leefwijze:

Bevers zijn nacht- en schemerdieren, die soms ook overdag actief zijn. Zij verblijven in burchten, hollen of legers, die zij zelf bouwen. Meestal bestaat een burcht uit een hol met een dak van takken en modder en bevindt er zich op het dak van de burcht een leger, waar de dieren overdag in de buitenlucht kunnen slapen. Maar er zijn ook dieren die vrijliggende hollen of legers maken. De "woonkamer" (en kraamkamer) ligt boven het wateroppervlak binnen in een berg van takken en modder. Een voortplantingsburcht kan wel vijf meter lang zijn en meer dan twee meter hoog. Meestal ligt de ingang onder water, hoewel er in de Biesbosch, met zijn eb en vloed, ook voorbeelden bekend zijn van burchten met meerdere in- en uitgangen die ook periodiek boven water liggen. Vanuit de burcht creëert een familie bevers vaak zijn eigen geschikte achterland en voedselplantage. Zij graven er kanaaltjes, waardoor zij ook bij bomen kunnen komen die verder in het bos staan,

maar zij lopen ook gemakkelijk over land naar voedselbronnen. Bevers knagen op een hoogte ruim boven het maaiveld aan bomen, waardoor deze op de stobben opnieuw uitlopen en steeds opnieuw voor vers voedsel zorgen. Op deze wijze zorgt de Bever voor verjonging van het bos. Niet alleen malse twijgen worden gegeten, ook ouder hout en schors en de onder het schors groeiende boombast. In de zomer eten bevers een groot aantal soorten kruiden en bladeren, grassen en wortels. In de winter leggen bevers voedselvoorraden aan door jonge zaailingen en zware takken af te knagen en te versjouwen. Zij bewaren deze takkenvoorraad onder water, waardoor het hout relatief mals en eetbaar blijft. Bevers staan ook bekend om het bouwen van dammen, om zodoende de waterstand in hun leefgebied te kunnen reguleren en op diepte te kunnen houden. In de Biesbosch komt dit echter zelden voor, simpelweg omdat de waterdiepte daar over het algemeen geen aanleiding toe geeft.

Foto: Hans Gebuis

Zowel uit de Brabantse Biesbosch als uit de Dordtse Biesbosch is tot nu toe slechts één (beperkte) beverdam bekend.

Door hun gegraveerde, gesleep en geknaagd hebben bevers een enorme (positieve) invloed op de ontwikkeling van hun leefgebied en de verjonging van de vegetatie. Veel andere dieren en planten profiteren hiervan, waardoor de Bever een weldaad is voor de biodiversiteit in zijn leefgebied.

Bevers paren in de winter in het water en na een draagtijd van ongeveer 3,5 maand werpt het wijfje één tot vijf jongen (gemiddeld 2 à 3). De jongen worden in het voorjaar in de burcht geboren en hebben dan al een complete vacht en open ogen. Al binnen enkele uren na de geboorte kunnen zij zwemmen, maar nog niet duiken vanwege hun dikke vacht met een (te) groot drijfvermogen. Het duurt twee jaren voor de jongen geslachtsrijp zijn, waardoor een familie bevers, behalve uit de ouders met de pas geboren jongen, ook uit eenjarige en tweejarige nakomelingen kan bestaan. De tweejarigen verlaten al snel de familie om een eigen territorium te zoeken. Bevers communiceren door middel van geluiden en met hun platte staart (slaan op het water), maar ook door hun secreet, het

Foto: Hans Gebuis

zogenaamde bevergeil, waarmee zij middels geursporen hun territorium markeren, concurrenten op afstand houden of familieleden geruststellen.

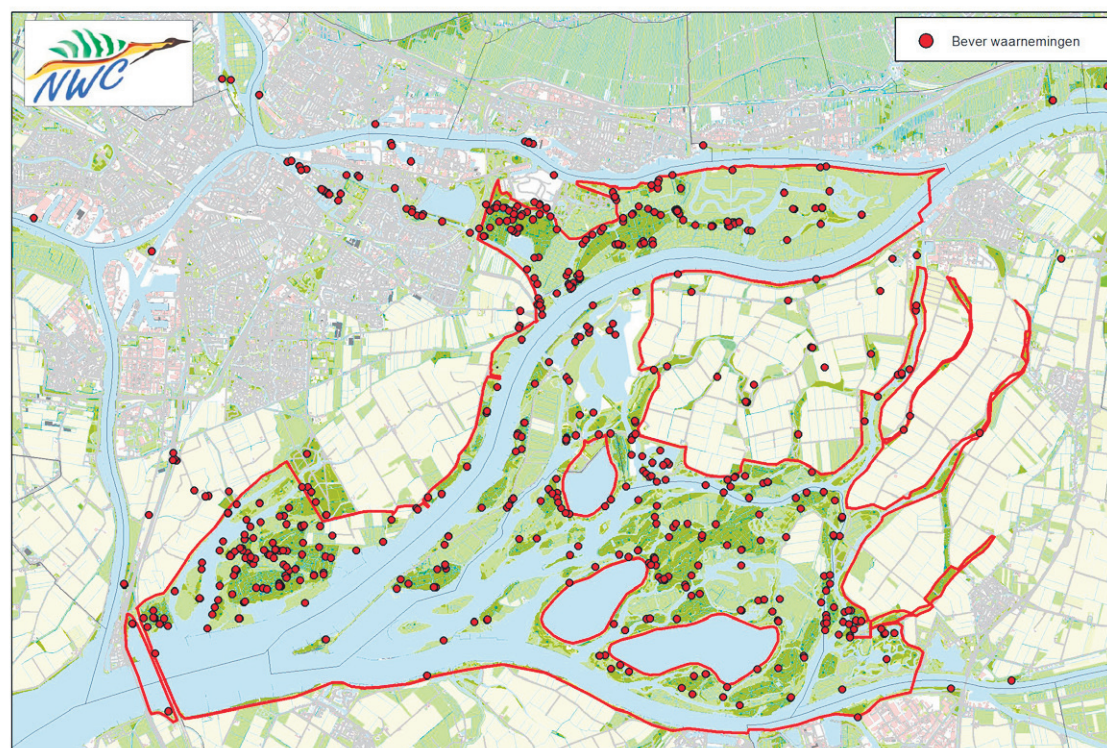
Bevers zijn geïnventariseerd aan de hand van het in kaart brengen van actieve beverburchten, zichtwaarnemingen en met behulp van wildcamera's.

Voorkomen in de Biesbosch:

Algemeen wordt aangenomen dat de laatste Bever van Nederland in 1826 in de IJssel bij Zalk werd doodgeslagen. Tot circa 1800 kwam de Bever ook in de Biesbosch voor. Vanaf 1988 werd de Bever in Nederland geïntroduceerd door het uitzetten van 42 exemplaren (in de periode van 1988-1991) in de Brabantse Biesbosch. Deze dieren kwamen oorspronkelijk uit de middenloop van de Elbe in oostelijk Duitsland. De opbouw van de Biesbosch-populatie ging aanvankelijk met horten en stoten. In 1990 werden er voor het eerst vaste knaagsporen in de Dordtse Biesbosch gevonden en in 1991 werd er een dood exemplaar in de Dordtse kil aangetroffen. In 1994 werd voor het eerst een exemplaar in de Sliedrechtse Biesbosch gezien. Momenteel (2017) zijn er in alle drie delen van de Biesbosch tezamen ruim 130 bewoonde burchten

bekend en wordt het aantal bevers op 350 à 400 geschat. Met het realiseren van het Ruimte voor de Rivier-project Noordwaard in 2015, is er een groot areaal geschikt bevergebied bijgekomen, waardoor de populatie in de Biesbosch in de toekomst mogelijk nog kan verdubbelen.

De verspreidingskaart is representatief.

Bever 2010 - 2017